

El Cercle d'Economia, juntament amb CIDOB (Barcelona Centre for International Affairs), us ofereixen cada mes una breu anàlisi de la situació geopolítica global

Les claus geopolítiques del mes

Març 2026

L'Iran, una altra guerra de Trump

Pol Morillas, Director, CIDOB (Barcelona Centre for International Affairs)

Per què ara? Les claus geopolítiques del mes passat apuntaven a la debilitat del règim iranià, a conseqüència de les protestes internes, i el mal estat de l'eix de la resistència, després de les ofensives israelianes al Líban i Gaza, com a factors explicatius de l'obertura d'un nou front de guerra al Pròxim Orient. Des de la intervenció dels Estats Units i Israel el 28 de febrer, i que se salda per al moment amb la decapitació del règim aiatol·là i més de mil morts, s'han obert pas diferents explicacions sobre els motius d'aquesta operació militar. Una té a veure amb la pressió que el govern de Netanyahu hagi exercit sobre influents actors de l'Administració Trump, indicant les circumstàncies òptimes per al canvi de règim a l'Iran davant un moment de gran debilitat. Una altra apunta a l'estratègia de condicionar l'accés a fonts d'energia a la Xina, que importa una mica més del 10% del seu petroli de l'Iran i el 3-4% de Veneçuela. Atacant aquests països els Estats Units podria estar (només parcialment) condicionant l'accés de la Xina a les seves fonts d'energia, de la mateixa manera que la Xina ostenta un poder tecnològic i manufacturer que condiciona l'economia dels Estats Units.

Una tercera hipòtesi passa per la influència dels elements més ideologitzats de l'Administració, que veurien en el desmembrament dels règims a Veneçuela, l'Iran i potser Cuba una baula per lluitar contra les posicions més aïllacionistes del moviment MAGA. Finalment, hi ha l'explicació en termes d'amenaça a la seguretat nacional, donada per la suposada proliferació d'un programa d'armament nuclear a l'Iran. Aquesta explicació ha estat rebatuda pel fet que va ser el mateix Trump qui es va retirar de l'acord nuclear del JCPOA en el seu primer mandat, rebutjant un marc que havia estat exitós a ulls de l'Organisme Internacional d'Energia Atòmica. El mateix Grossi, director de l'OIEA i aspirant a secretari general de Nacions Unides (per a la qual cosa necessitaria el suport de Trump), ha descartat l'existència d'aquest risc imminent. Vistes amb perspectiva, les negociacions

anteriors a l'esclat de la guerra sobre el programa nuclear semblen haver estat una cortina de fum.

Perspectives de la guerra. L'Administració Trump i el mateix president donen senyals contradictoris sobre la consecució dels seus objectius estratègics. Mentre que l'opció del canvi de règim va anar perdent preeminència a mesura que passaven els primers dies i guanyava pes en l'argumentari la detenció de la suposada proliferació nuclear, Trump sembla haver tornat a la narrativa de l'aniquilació total del règim i a la seva rendició incondicional. El canvi de règim sembla poc probable sense la presència de tropes sobre el terreny, una cosa que la Casa Blanca descarta i deixa de descartar en funció del dia, però que sens dubte molesta les bases MAGA. Episodis com l'Iraq, Líbia o l'Afganistan són molt presents en l'imaginari americà, de la mateixa manera que demostren que començar guerres a Orient Mitjà és una tasca molt més senzilla que acabar-les.

El desgast polític que comporta l'operació pot ser un dels motius que portin Trump a declarar el final de la guerra, però sembla poc probable que ho pugui fer sense aconseguir alguna cosa més que la mort de Jameneí. Alguns analistes han apuntat a la necessitat de prendre el control de l'illa de Kharg, per on transita el 80-90% de les exportacions de petroli de l'Iran. Això permetria el control de facto del règim i la seva capacitat per reconstruir el seu exèrcit, el programa nuclear, finançar aliats regionals i sobreviure com a potència regional. També permetria explorar escenaris alternatius per al govern de l'Iran, si les manifestacions contràries al règim van a més o si sorgeix un lideratge alternatiu. En contra hi ha el control que mantenen els aiatol·làs de l'aparell repressiu de l'estat, el seu arsenal militar i la seva permeació en tots els àmbits de govern. No són descartables tampoc una escalada de la guerra més enllà de la durada prevista d'algunes setmanes, la desintegració de l'estat i la seva descomposició interna (replicant un estat fallit a la regió com l'Iraq, l'Afganistan o Líbia) i la consegüent desestabilització regional. Per al moment, les manifestacions inicials celebrant la caiguda de Jameneí han estat contrarestades per un augment de la repressió interna, la bunquerització del règim per a la seva supervivència i les mostres de rebuig a l'agressor i el desig de venjança.

Derivades regionals. Després de la intervenció, el conflicte ha escalat de manera molt més pronunciada que qualsevol altre episodi de violència recent, guerra de Gaza inclosa. Els països del Golf han sigut atacats per míssils i drons provinents de l'Iran o dels seus *pròxims*, posant en risc el seu model de seguretat i d'economies avançades. Aquests països, que van mostrar reticències a la intervenció per la disrupció prevista als mercats energètics amb el tancament gairebé total de l'estret d'Ormuz, es veuen condicionats també per la seva rodalía als Estats Units. La seva capacitat de defensa disminueix a mesura que la guerra s'allarga i sense les garanties de suport estatunidenc, centrat en una operació que està costant mil milions de dòlars al dia. L'Iran i els seus aliats regionals poden estar

apostant per una guerra de desgast, dessagnant les capacitats defensives dels seus enemics regionals, i temporitzant la contraofensiva. Sota aquest escenari, el règim d'aiatol·là tindria més possibilitats de sobreviure.

Israel, en canvi, continua pressionant perquè l'ofensiva nord-americana derivi en un debilitament tal del règim iranià que li sigui impossible reconstituir-se. El canvi de règim continua sent per a Israel una qüestió existencial, mentre que, per als Estats Units, la intervenció té un caràcter més instrumental, i inclou les relacions amb els països del Golf, el preu del petroli o el focus en el debilitament de la Xina. Les perspectives del sorgiment d'un Iran democràtic s'allunyen a mesura que el règim mostra alta capacitat de resiliència. Actors fora de la regió com Turquia temen l'impacte en termes de crisi de refugiats, mentre la Xina es projecta com l'actor responsable del sistema internacional, amb pocs incentius per donar suport explícitament a l'Iran ni entrar en la guerra. Rússia continua centrada en Ucraïna, però es beneficia de la desestabilització d'Orient Mitjà com a focus d'atenció dels Estats Units i Europa.

Europa davant la guerra. Les divergències estratègiques inicials entre socis europeus han remès. A l'inici, només Espanya es va mostrar clarament contrària a la intervenció, qualificant-la d'il·legal i contrària al dret internacional. Alemanya i Itàlia van ser reticents a criticar Trump (fins al punt que Merz va criticar la Casa Blanca la postura d'Espanya) i països com Hongria, Txèquia o Estònia van recolzar explícitament la intervenció. L'Alta Representant Kaja Kallas i la presidenta de la Comissió Ursula von der Leyen van evitar esmentar la intervenció estatunidenca i israeliana en pronunciar-se sobre la guerra, carregant tota la responsabilitat a l'Iran. A mesura que avança l'operació i es desestabilitza la regió, Europa s'ha situat en un nou equilibri. Les amenaces de boicot comercial de Trump cap a Espanya han sigut correspostes amb la defensa unànime del mercat únic per part dels principals països europeus. Consideren un atac a Espanya com un atac a tot el bloc en termes comercials, i insten la Casa Blanca a respectar els acords comercials vigents.

En l'àmbit de la política exterior, de seguretat i defensa (competència dels estats membres), l'impacte d'un míssil a una base militar britànica a Xipre va fer remetre les divergències europees. En el pla ofensiu, molts països de la UE s'han acostat a la posició espanyola, impedit l'accés de les forces militars estatunidenques a bases italianes o franceses si el propòsit és donar suport a les maniobres d'atac. Cap estat membre de la UE ha mostrat interès a participar de l'ofensiva estatunidenca i israeliana. En el pla defensiu, França, Grècia, Itàlia i Espanya han enviat fragates, caça, sistemes antidrons i antimíssils per a la defensa de l'illa, membre de la UE. Xipre no ha invocat la clàusula de defensa mútua recollida a l'article 42.7 del Tractat de la UE, però el posicionament polític europeu ha estat clar (recordem que Xipre no podria invocar l'article 5 de la carta Atlàntica perquè no és membre de l'OTAN). Xipre ostenta a més la presidència rotatòria semestral de la UE, i

algunes de les reunions previstes a l'illa han hagut de ser cancel·lades per motius de seguretat. La línia defensiva dels països europeus també inclou la protecció de les seves bases militars a la regió en cas de ser atacades per l'Iran o els seus *pròxis*.

L'impacte domèstic als Estats Units. L'Administració Trump es juga molt en el pla domèstic a conseqüència de la guerra. En un any d'eleccions de mig mandat, els republicans temen perdre el control de la cambra baixa (cosa que obriria la porta a un procés d' *'impeachment* al president, per exemple), en cas que la inflació no remeti i la involucració en una altra guerra llunyana passi factura política. Aquests temes van ser el centre de la campanya que va portar Trump a la seva segona presidència. Les bases MAGA són molt reticents al que consideren un malbaratament de recursos no centrats en les polítiques *America First*, i ja han sorgit crítiques per part d'influents opinadors com Tucker Carlson o la congressista Marjorie Taylor Greene. El grau de suport i de rebuig a la guerra entre republicans es troba en tots dos casos al voltant del 40%, mentre que un 60% dels americans la rebutja. La intervenció a l'Iran posa en dubte també els postulats de l'Estratègia de Seguretat Nacional, que va fer de l'hemisferi occidental el focus de la política exterior estatunidenca, com van validar l'operació a Veneçuela i les amenaces a Groenlàndia. Orient Mitjà no deixa de ser la regió de la qual molts presidents nord-americans han volgut distanciar-se, ja sigui mitjançant el pivot cap a Àsia d'Obama o l'abandonament de les *forever wars* d'un president com Trump.

Pol Morillas

8 de març de 2026

Amb la col·laboració de:

CIDOB

BARCELONA
CENTRE FOR
INTERNATIONAL
AFFAIRS